

Ár 2014, föstudaginn 19. september, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Elísabet Júlíusdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 60/2014**:

**M,
N og
O
gegn
F**

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, N og O, hér eftir nefnd sóknaraðilar, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 25. apríl 2014, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 23. apríl 2014. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 29. apríl 2014, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 27. maí 2014. Var bréfið sent sóknaraðilum, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 27. maí 2014, og þeim gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 16. júní 2014. Varnaraðila var gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum með bréfi, dagsettu 5. ágúst 2014. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 26. ágúst 2014. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 28. ágúst 2014, var sóknaraðilum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með bréfi, dagsettu 29. ágúst 2014.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 12. og 19. september 2014.

II.

Málsatvik.

Þann 31. desember 2007 var skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga. Lán í erlendri mynt“ undirritað af sóknaraðilum og A. Samkvæmt skjalinu var greiðandi að láni að fjárhæð kr. 2.500.000 tilgreind A og sóknaraðilar voru tilgreindir ábyrgðarmenn. Ekki kom fram hvort meira en helmingi lánsfjár yrði varið til greiðslu á skuldum greiðanda eða annarra hjá Sparisjóðnum. Staðfestu sóknaraðilar að hafa fengið og kynnt sér bækling sparisjóðanna um sjálfskuldarábyrgðir. Sóknaraðilar M og O óskuðu eftir að greiðslugeta greiðanda yrði ekki metin og settu upphafsstafi sína við það val og þá staðfesti sóknaraðili O að hann hefði séð greiðslumat. Tiltekið var að greiðslumat færi ávallt fram ef lánsfjárhæð væri hærri en kr. 1.000.000. Á skjalinu

hefur ekki verið hakað við hvort niðurstaða greiðslumats bendi til þess að greiðandi geti eða geti ekki efnt skuldbindingar sínar.

Fyrir liggur skjalið „Fjárhagsyfirlit“ úr tölvukerfum FF, sem ber með sér að hafa verið breytt þann 31. desember 2007. Samkvæmt því voru hreinar tekjur fyrir og eftir lánveitingu kr. 397.000, greiðslubyrði lána var kr. 64.000 fyrir og eftir lánveitingu, annar fastur kostnaður var fyrir og eftir lánveitingu kr. 50.000, framfærslukostnaður var kr. 166.000 fyrir og eftir lánveitingu. Afgangur var kr. 117.000 fyrir og eftir lánveitingu.

Þann 4. janúar 2008 var „skuldabréf með sjálfskuldarábyrgð í erlendum myntum með endurskoðunarheimild á vöxtum á 1 árs fresti“, nú nr. X, að fjárhæð kr. 2.500.000 í 50% CHF og 50% JPY, gefið út af A til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF skv. skuldabréfinu. Sóknaraðilar tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum fyrir öllum skuldbindingum skuldara. Sóknaraðilar staðfestu að hafa kynnt sér efni bréfsins og að þau gerðu sér grein fyrir því í hverju ábyrgð þeirra væri fólgin og töldu hana samrýmast greiðslugetu sinni. Jafnframt að þau hefðu kynnt sér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni gildandi samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Þann 9. janúar 2008 undirrituðu sóknaraðilar skjalið „Niðurstaða greiðslumats“. Óskuðu þau eftir að gangast í ábyrgð fyrir A fyrir skuldabréfi að fjárhæð kr. 2.500.000. Tiltekið var að niðurstaða greiðslumats benti til þess að lántakandi gæti efnt skuldbindingar sínar miðað við núverandi fjárhagsstöðu. Þá kom fram að ekki yrði meira en helmingi lánsfjár varið til greiðslu á skuldum lántakanda hjá sparisjóðnum. Staðfestu sóknaraðilar að hafa fengið og kynnt sér bækling um sjálfskuldarábyrgðir og lánsveð.

Þann 3. nóvember 2008 og 7. september 2009 voru gerðar skilmálabreytingar á framangreindu skuldabréfi sem sóknaraðilar skrifuðu m.a. undir.

Þann 14. febrúar 2014 sendi umboðsmaður skuldara varnaraðila tölvupóst fyrir hönd sóknaraðila M og óskaði eftir að ábyrgðaryfirlýsing hennar yrði skoðuð og rökstudd afstaða tekin til gildis hennar. Varnaraðili kvað ábyrgðina gilda þann 5. mars 2014.

Sóknaraðilar skutu málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 23. apríl 2014.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðilar krefjast niðurfellinga ábyrgða sinna á skuldabréfi nr. X.

Sóknaraðilar telja að starfsmenn L [svo] hafi ekki farið að lögum við undirritun skuldabréfs sem útgefið hafi verið í Hafnarfirði árið 2008. Ábyrgðarmenn hafi verið látnir undirrita sjálfskuldarábyrgð fimm dögum áður en niðurstaða greiðslumats hafi legið fyrir og hafi því ekki getað kynnt sér niðurstöður greiðslumatsins fyrr en eftir að þau hafi gengist í ábyrgðina. Þá hafi ábyrgðarmönnum ekki verið gefin nein skýring á því að niðurstöður greiðslumats hafi borist svo seint eða verið boðið að sjá forsendur greiðslumatsins jafnvel þó það hafi verið jákvætt.

Sóknaraðilar telja að ekki hafi verið farið eftir samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Þá telja þau að ekki hafi verið rétt staðið að útfyllingu annarra liða í skuldabréfinu.

Sóknaraðilar vísa til þess að þau hafi skrifað undir skuldabréfið 4. janúar 2008 en þá hafi ekki legið fyrir niðurstaða greiðslumatsins. Á láns skjali merkt „Til

ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“, dags. 31. desember 2007, hafi ekki verið hakað í reitinn „Ráðstöfun lánsfjár“, sem ábyrgðarmönnum eigi að vera kunnugt um áður en til undirritunar komi. Í reitinn „Greiðslumat o.fl.“ hafi einungis einn ábyrgðarmaður hakað við að hann hafi séð greiðslumat. Hann segist nú hafa hakað í þennan reit í fljótferni, án þess að hafa lesið orðalagið, enda hafi ekkert greiðslumat legið fyrir þegar undirritunin hafi átt sér stað skv. skjölum bankans. Ekki hafi verið merkt við „Niðurstaða greiðslumats“. Sóknaraðilar vísa til 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins máli sínu til stuðnings.

Sóknaraðilar telja að engu skipti að niðurstaða greiðslumatsins hafi verið jákvæð þar sem það hafi ekki verið vitað fyrirfram þegar lánið hafi verið undirritað af aðalskuldara og ábyrgðarmönnum. Það sé því ljóst að brotið hafi verið á ábyrgðarmönnum þar sem þeim hafi ekki verið kynnt niðurstaða greiðslumatsins fyrir en fimm dögum eftir undirritun skuldabréfsins, eða þann 9. janúar 2014. Þá sé skjalið „Til ábyrgðarmanna fjárskuldbindinga“ ekki rétt út fyllt skv. samkomulagi um notkun ábyrgða. Það hafi því ekki allar upplýsingar legið fyrir þegar ábyrgðarmenn hafi skrifað undir skuldabréfið.

Sóknaraðilar kveðast hafa talið að þau hafi skuldbundið sig til ábyrgðar á skuldabréfinu við undirritun þess. Bankinn hafi ekki boðið og/eða kynnt fyrir þeim að þau gætu tekið ábyrgðaryfirlýsinguna til baka, þ.e. hún hafi verið óafturkræf í þeirra huga. Dagsetning ábyrgðaryfirlýsingarinnar hafi því skipt miklu máli þar sem ekki hafi verið vitað fyrirfram hver niðurstaða greiðslumatsins yrði þegar lánið hafi verið undirritað.

Sóknaraðilar benda á að tölur í greiðslumatinu bendi til þess að greiðslumat hafi alls ekki verið framkvæmt, enda séu tölur fyrir og eftir lánveitingu þær sömu. Á skattframtali aðalskuldara og sambýlismanns hennar frá árinu 2008 megi sjá að heildartekjur þeirra nemi kr. 4.616.903 fyrir árið 2007 eða um kr. 384.742 á mánuði. Þessar tölur styðji enn frekar við þá staðreynd að greiðslumat hafi ekki verið framkvæmt þar sem hreinar tekjur séu sagðar vera kr. 397.000 á mánuði í greiðslumatinu.

Varðandi undirritun sóknaraðila á skilmálabreytingar vísa sóknaraðilar til þess að þau hafi ekki haft neitt um málið að segja þar sem þau hafi verið gildir ábyrgðarmenn og hefði ekki komið til skilmálabreytinga hefði lánið að öllum líkindum fallið á þau vegna vanskila. Það sé því ljóst að ábyrgðarmönnum sé „stíllt upp við vegg“ þegar komi að skilmálabreytingum.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili telur að sóknaraðilar hafi enga tilraun gert til að útskýra hvernig dagsetning skjalsins „Niðurstaða greiðslumats“ hafi skipt máli fyrir ábyrgðarskuldbindingu þeirra eða haldið því fram að vilji þeirra hafi staðið til þess að gangast ekki í ábyrgð vegna jákvæðrar niðurstöðu greiðslumatsins, sbr. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 32/2012. Jákvæð niðurstaða greiðslumatsins hafi bent til þess að lántaki gæti staðið við greiðslur af láninu miðað við þáverandi fjárhagsstöðu sína og hafi sóknaraðilar ekki á nokkurn hátt sýnt fram á að þau hefðu ekki samþykkt að gangast í sjálfskuldarábyrgðirnar, hefði þeim verið kynnt hið jákvæða greiðslumat áður en þau hafi undirritað ábyrgðaryfirlýsinguna sjálfa.

Varnaraðili vísar til þess að ekki verði séð að orsakatengsl séu á milli dagsetningar umræddra skjala og ábyrgðarinnar sem sóknaraðilar hafi gengist í. Varnaraðili vísar ennfremur til þess að niðurstöður greiðslumatsins séu undirritaðar og setji ábyrgðarmenn allir upphafsstafi sína við IV. kafla samningsins sem kveði á um greiðslumat. Samkvæmt því verði ekki séð að brotið hafi verið gegn samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 2001. Varnaraðili hafi látið fara fram greiðslumat á skuldara. Það hafi verið undir sóknaraðilum sjálfum komið að óska eftir því að sjá það áður en þau hafi veitt samþykki við því að gangast í sjálfskuldarábyrgð á umræddu skuldabréfi. Verði því ekki annað séð en að varnaraðili hafi uppfyllt þær skyldur sem lagðar hafi verið á bankann samkvæmt 3. og 4. gr. samkomulagsins.

Varnaraðili vísar til þess að í skjalinu „Niðurstæða greiðslumats“ sem sóknaraðilar hafi undirritað hafi með skýrum hætti verið lýst þeim gögnum sem greiðslumat varnaraðila hafi byggst á. Segi þar m.a. að greiðslumatið byggi á gögnum sem varnaraðili hafi aflað sér eða lántaki hafi látið í té og að varnaraðili geti ekki borið ábyrgð á greiðslumatinu hafi lántaki veitt rangar eða ófullnægjandi upplýsingar um fjárhag sinn. Jafnframt sé ítrekað að jákvæð niðurstæða greiðslumats feli ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efni skyldur sínar.

Varnaraðili vísar til þess að jafnvel þótt umrætt greiðslumat sýni sömu fjárhæðir fyrir og eftir lánveitingu þá hafi matið gefið til kynna fjárhagsstöðu lántaka líkt og hún hafi verið við lántökuna. Tekjuafgangur samkvæmt matinu hafi verið umtalsverður og hafi niðurstæða matsins bent til þess að lántaki hafi sannanlega haft fjárhagslega burði til þess að takast á hendur frekari fjárhagslegar skuldbindingar. Alítur varnaraðili því að það hafi ekki þýðingu í þessu sambandi hvort gert hafi verið ráð fyrir greiðslubyrði af hinu nýja láni í matinu eða ekki.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðilar haldi því fram að varnaraðili hafi ofáætlað tekjur á lántaka og maka hennar í forsendum greiðslumatsins. Í matinu sé gert ráð fyrir því að mánaðarlegar ráðstöfunartekjur þeirra séu samtals kr. 397.000 en samkvæmt þeim gögnum sem sóknaraðili leggi fram þá telji þau að samanlagðar ráðstöfunartekjur hafi verið kr. 384.742 á mánuði. Muni því um kr. 12.258 á þeim forsendum sem mat varnaraðila byggði á og þeim upplýsingum sem sóknaraðilar leggi nú fram. Varnaraðili telur að þarna sé um óverulegan mun að ræða og sé litið til þess hversu mikill tekjuafgangurinn hafi verið miðað við fjárhagslega stöðu lántaka við lántökuna, hvort sem miðað sé við þær ráðstöfunartekjur sem mat varnaraðila hafi byggt á eða þær ráðstöfunartekjur sem sóknaraðilar geri ráð fyrir þá sé ljóst að greiðslubyrði lánsins hafi rúmast innan tekjuafgangsins.

Varnaraðili bendir á að skuldabréfið hafi verið útgefið í janúar 2008 og hafi sóknaraðilar ekki gert athugasemdir við það fyrr en nú. Hafi þau því sýnt af sér tómlæti. Að mati varnaraðila hafi sóknaraðilum verið í lófa lagið að koma fram athugasemdum sínum fyrr. Í því sambandi vísar varnaraðili til dóms héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-4871/2011.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðilar haldi því fram að þau hafi ekki haft um aðra kosti að velja en að undirrita skilmálabreytingar lánsins. Með vísan til skilmálabreytinga lánsins og athugasemdalausra undirritana sóknaraðila á þær veki varnaraðili athygli á því að sóknaraðilum hafi verið ljós skuldbinding sín samkvæmt ábyrgðaryfirlýsingunni. Sóknaraðilar hafi þannig ekki á neinum tímavarki fyrr en nú véfengt gildi ábyrgðarskuldbindinga sinna eða gert athugasemdir við fyrirliggjandi greiðslumat eða nokkur önnur atriði í tengslum við framkvæmd lánveitingarinnar, enda beri athugasemdir sóknaraðila með sér að þau líti svo á að um gildar ábyrgðir sé að ræða sem skuldbindi þau.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgða sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, útgefnu af A til FF.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dags. 1. nóvember 2001, er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. FF var einn þessara sparisjóða og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá þeim sparisjóði. FF bar að fullnægja þeim skyldum sem á honum hvíldu samkvæmt samkomulaginu, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 169/2012.

Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að meta greiðslugetu skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggja fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Skjalið „Niðurstaða greiðslumats“ var undirritað 5 dögum eftir að skuldabréf nr. X var gefið út. Í 3. mgr. 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga kemur að tryggt skuli að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina. Varnaraðili uppfyllti því ekki skyldur sínar samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins við útgáfu skuldabréfsins.

Í máli þessu liggur fyrir fjárhagsyfirlit á A og maka hennar sem ber með sér að hafa verið breytt þann 31. desember 2007. Enginn skrifar undir umrætt skjal. Samkvæmt fjárhagsyfirlitinu var afgangur á mánuði tilgreindur kr. 117.000 fyrir og eftir lánveitingu en greiðslubyrði lána var kr. 64.000 fyrir og eftir lánveitingu. Virðist því ekki hafa gert ráð fyrir greiðslubyrði af væntanlegu láni í umræddu greiðslumati.

Sóknaraðili gerir athugasemdir við tekjur þær sem tilgreindar eru í greiðslumatinu og leggur fram því til stuðnings skattframtal aðalskuldara og maka hennar árið 2008. Með vísan til þess hversu litlu munar á tekjum aðalskuldara og maka hennar í skattframtali 2008 og umræddu greiðslumati verður ekki fallist á upplýsingar um tekjur í greiðslumatinu séu rangar, enda verður að líta til þess að umrætt skattframtal lá ekki fyrir við gerð greiðslumatsins í lok árs 2007.

Með vísan til framangreinds framkvæmda varnaraðili greiðslumat við útgáfu skuldabréfs nr. X. Þar virðist þó ekki hafa verið reiknað með afborgunum af væntanlegu láni.

Í dómi Hæstaréttar í máli nr. 141/2012 er byggt á því sjónarmiði að í framangreindu samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga sé ekki kveðið á um skyldu lánveitanda til að kynna ábyrgðarmanni í öllum tilvikum gögn til grundvallar niðurstöðu greiðslumats eða geyma undirgögn til stuðnings matinu svo þau mættu vera aðgengileg síðar. Virðist þar m.a. skipta máli hvort ábyrgðarmanni var bent á þann möguleika að kynna sér slík gögn.

Með skjalinu „Niðurstaða greiðslumats“ var sóknaraðila kynnt jákvæð niðurstaða greiðslumats, en sama orðalag og sama aðferð virðist hafa verið viðhöfð við að benda ábyrgðarmönnum á þann möguleika að kynna sér gögn til grundvallar

niðurstöðunni og í umræddu Hæstaréttarmáli. Þá var tilgreint sérstaklega að jákvæð niðurstaða fæli ekki í sér tryggingu fyrir því að skuldari efndi skyldur sínar.

Við mat á því hvort víkja eigi ábyrgðum sóknaraðila til hliðar í ljósi ofangreinds og með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um sammingsgerð, umboð og ógilda löggæringa ber að líta til þess að sóknaraðila var kynnt jákvæð niðurstaða greiðslumats þann 9. janúar 2008. Þrátt fyrir að augljóslega hafi verið kastað til höndum við gerð þess greiðslumats og ekki verið tekið tillit til afborgana væntanlegs láns, virðist niðurstaðan þrátt fyrir það með réttu hafa orðið jákvæð, enda var afgangur í greiðslumatinu tilgreindur kr. 117.000. Skoðun á fram lögðu skattframtali lántakans leiðir ekki til þeirrar ályktunar að með réttu hafi mátt líta svo á að hún stæðist ekki lágmarkskröfur um greiðslugetu.

Eru samkvæmt þessu engin orsakatengsl á milli þess að jákvæð niðurstaða greiðslumats var kynnt sóknaraðilum eftir undirritun skuldabréfsins og ákvörðunar þeirra um að gangast í ábyrgðina, sbr. t.d. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 185/2012.

Í ljósi alls framangreinds fæst ekki séð að ósanngjarnt sé af varnaraðila að halda ábyrgðarskuldbindingunni upp á sóknaraðila. Verður kröfum þeirra um niðurfellingu ábyrgða þeirra á skuldabréfi nr. X því hafnað.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Öllum kröfum sóknaraðila, M, N og O, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 19. september 2014.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Elisabet Júlíusdóttir